

معاذت ها و همکاری های حقوقی و پلیسی در مقابل جرائم با تاکید بر نقش سازمان پلیس جنایی (اینترپل)

سیدهای پژمان ؛ علی آجودانی^۲

تاریخ دریافت: ۱۳۹۶/۰۱/۱۹

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۶/۰۳/۱۲

چکیده

معاذت های حقوقی و پلیسی از اهم تدابیر عمومی اینترپل برای مبارزه با جرایم فراملی در مفهوم عام آن (سازمان یافته و غیر سازمان یافته) می باشد هرچند که معاضدات پلیسی زیر مجموعه ای از معاضدات حقوقی است ولی با توجه به این که معاضدات حقوقی اکثرا بین مقامات حقوقی و همراه دستورات قضایی، از طریق دیپلماتیک انجام می گیرد و معاضدات پلیسی بیشتر اوقات تخصصی و فنی بوده و در مراحل کشف و تعقیب جرایم زمینه ساز انجام اکثر معاضدات حقوقی است. جامعه جهانی با احساس نیاز و همچنین با آگاهی از تأثیرات مخرب جنایات فراملی و به منظور حفظ اصول حاکمیتی کشورها، سازمانی را با عنوان پلیس بین الملل جنائی تشکیل داده است.

در این مقاله هدف از تشکیل سازمان بین المللی پلیس جنایی (اینترپل)، قسمت های مختلف سازمان (اینترپل)، وظایف سازمان (اینترپل)، معاضدات های حقوقی و پلیسی، نقش اینترپل در انجام معاضدات های حقوقی، نقش اینترپل در انجام معاضدات حقوقی در پرتو اسناد بین المللی، اینترپل و استرداد مجرمین می پردازد.

واژگان کلیدی: معاضدات ها، همکاری های حقوقی، جرائم، سازمان پلیس جنایی، اسناد بین المللی.

^۱ استادیار و مدیر گروه حقوق دانشگاه شمال (آمل)

^۲ دانشجوی مقطع کارشناسی ارشد

مقدمه

در دنیای معاصر ارتباط بین دولتها به گونه ای گسترش یافته، که این ارتباط از مرزهای سرزمینی داخلی فراتر رفته و این جاست که در روابط بین افراد در تمام کشورها پدیده ای به نام مرز سیاسی یا طبیعی مطرح میشود زیرا قوانینی که در مرزهای داخلی یک کشور تصویب میشود در خارج از مرزهای ملی جوابگو نمی باشد در واقع تعارض قوانین رادامن میزند و قوانین و مقررات میبایست به گونه ای تنظیم گردد که حقوق همگی به گونه ای منطقی تضمین شود و این تضمین را حقوق بین الملل خصوصی در زمینه برقراری ارتباط صحیح و منطقی فراهم مینماید و شرط کافی جهت تحقق آن لحاظ نمودن منفعت حقوقی اشخاص در ایجاد ارتباط و انعطاف قوانین داخلی میباشد. اصولاً قواعدی که در حقوق بین الملل خصوصی مورد بحث قرار میگیرند به دو دسته تقسیم میشوند قواعد ماهوی و قواعد شکلی و به همین اعتبار حقوق بین الملل خصوصی به حقوق بین الملل خصوصی ماهوی و شکلی تقسیم میشود. قواعد ماهوی مربوط به تقسیم جغرافیائی اشخاص و وضع حقوقی بیگانگان است و به طور مستقیم و ماهوی موضوع هر مسئله را روشن میکند. در واقع حقوق بین الملل خصوصی موجبات حل و فصل اختلافات و دعاوی را مطرح نمیکند بلکه وظیفه اش معرفی کردن قانون مناسب میباشد. در این میان احوال شخصیه از مباحث مهم حقوق بین الملل خصوصی است و تحت تاثیر تابعیت اشخاص میباشد و نتیجه قهری تاثیر تابعیت در احوال شخصیه پدید آمدن تعارض قوانین بین کشورها میباشد.

یکی از مهم ترین پدیده ها در عرصه ی روابط بین الملل در قرن بیستم، ظهور و گسترش سازمان های بین المللی بوده است. این سازمان ها با توجه به نیاز دولتها در همکاری برای حل مشکلات و مسائل مبتلا به ایجاد شدند. در این میان با گسترش روابط فراملی کشورها، رفتارهای مجرمانه نیز ویژگی فراملی یافته و از چهارچوب مرزها فراتر رفته است. سابقه ی فرار برخی مجرمان از کشور محل وقوع جرم به کشوری دیگر برای گریز از مجازات و انتقام یا عدم پرداخت خسارت به زیان دیده، پیشینه ی تاریخی دارد و بشر از گذشته های دور شاهد چنین وقایع ناخوشایندی بوده است، اما از اوایل قرن بیستم به علت گسترش و پیچیدگی روزافزون جرایم به ویژه در کشورهای صنعتی و فراهم شدن تسهیلات بیشتر برای مسافرت بین کشورها این گونه فرارها افزایش یافته و در نتیجه، کاهش اقتدار پلیس و کم شدن ضریب امنیت اجتماعی کشورهای محل وقوع جرم را به دنبال داشته است، به دلیل فقدان مقررات بین المللی برای

دستگیری و استرداد این قبیل مجرمان و نبود سازوکاری برای تبادل اطلاعات صحیح در مورد آنان و سایر امور پلیسی بین کشورها مجرمان فراری نه تنها می‌توانستند بدون وا همه از خطر تعقیب و دستگیری و استرداد با خاطری آسوده در کشوری دیگر به سر برند، بلکه خطری بالقوه برای امنیت کشور محل اقامت خود نیز به حساب می‌آمدند، به همین دلیل ایجاد یک سازمان بین‌المللی که بتواند در عرصه‌ی جهانی، دولت‌ها را در مقابله با این مشکلات یاری دهد کاملاً ضروری به نظر می‌رسید. در سال ۱۹۱۴ چند کشور گرد هم آمدند و اقدامات اولیه برای شکل‌گیری سازمانی بین‌المللی را فراهم کردند.^۱

۱. اصطلاحات و تعاریف

۱-۱. اصطلاحات تعارض قوانین

۱-۱-۱. صلاحیت قانونگذاری و صلاحیت قضایی

صلاحیت قانونگذاری، تشخیص قانونی است که از بین قوانین متعارض باید بر موضوع معینی حکومت کند.

صلاحیت قضایی: تشخیص دادگاهی که صلاحیت رسیدگی به موضوع معینی را دارد. صلاحیت قضایی معمولاً در صلاحیت قانونگذاری تأثیر می‌کند

۱-۱-۲. قواعد حل تعارض و قواعد مادی

قواعد حل تعارض قواعدی است که تنها به تعیین قانونی که باید بر موضوع معینی حکومت نماید اکتفا می‌کنند و مسئله مطروحه را مستقیماً حل نمی‌کنند.

^۱ - میرزایی، محمد و مسعودی، عباس، نقش سازمان پلیس بین الملل (اینترپل) در مقابله با جرایم فراملی، نشر کمال الملک، ۱۳۹۰

قواعد مادی یا قواعد اساسی: عبارت از قواعدی است که مربوط به اصل دعوا بوده و مستقیماً مسئله متنازع فیہ را حل می کنند. بر خلاف قواعد حل تعارض، قواعد مادی جزء حقوق داخلی هر کشور به شمار می آیند ۲

۲-۱. شخصیت حقوقی بین المللی اینترپل

۱-۲-۱. شخصیت حقوقی بین المللی سازمان های بین الدولی

اینترپل دومین سازمان بزرگ بین الدولی پس از سازمان ملل متحد می باشد که برای رسیدن به این موضوع که آیا دارای شخصیت حقوقی بین المللی است یا خیر به نظر می رسد که شخصیت حقوقی و صلاحیت و اهلیت حقوقی هر سازمان همزمان و به موازات تاسیس آن به وجود می آید و تا زمانی که سازمان در قید حیات است و موجودیت دارد همراه آن خواهد بود. ۳

۲-۱. تاریخچه

۱-۲-۱-۱. سازمان پلیس جنایی

۱-۲-۱-۱-۱. سازمان پلیس جنائی بین المللی که به اختصار اینترپول نامیده میشود. مخفف کلمه (I.C.P.O, International - Criminal Police - Organization): میباشد. در سال ۱۹۱۴ میلادی به دعوت آلبرت اول پادشاه موناکو، نخستین کنگره ی بررسی مسائل پلیس به مدت شش روز در شهر موناکو تشکیل شد. در این کنگره ۱۸۸ نفر از افسران عالی رتبه ی پلیس و حقوق دانان ۲۳ کشور جهان (فرانسه، بلژیک، دانمارک، آلمان، ایتالیا، اتریش، مجارستان، سوئیس، اسپانیا، پرتغال، یوگسلاوی، رومانی، بلغارستان، روسیه، مصر، ترکیه، مکزیک، کوبا،

۲ - الماسی، نجاتعلی، تعارض قوانین، مرکز نشر دانشگاهی چاپ بیست و دوم ۱۳۹۱ ص ۱۵

۳ - ایازی، رضا، شخصیت حقوقی بین المللی اینترپل، فصل نامه علمی ترویجی مطالعات بین المللی پلیس، سال دوم، شماره ۶، تابستان ۱۳۹۰، ص ۳۳

السالوادور، گواتمالا، برزیل، انگلیس و آمریکا) در موناکو گرد هم آمدند و به بحث و تبادل نظر درباره‌ی مسائل پلیسی پرداختند اهم مباحث مطروحه در این کنگره عبارت بود از:

- ترتیب صحیح و سریع دستگیری و بازداشت مجرمان متواری به کشورهای دیگر؛
 - توسعه و تکمیل علوم و فنون مربوط به تشخیص هویت مجرمان؛
 - متمرکز کردن آمار جرایم در سطح بین‌المللی؛
 - ایجاد وحدت رویه و هماهنگی بین روش‌های مربوط به استرداد مجرمان.
- در حقیقت، تشکیل این کنگره، اولین گام شکل‌گیری سازمان پلیس جنایی بود و مقرر شد جلسه‌ی بعدی دو سال بعد، یعنی در سال ۱۹۱۶م در بخارست برگزار شود تا درخصوص سارقان حرفه‌ای و نیز تشکیل کمیسیون بین‌المللی پلیس جنایی به بحث و تبادل نظر پرداخته شود؛ اما این کمیسیون به‌علت وقوع جنگ جهانی اول تا سال ۱۹۲۳م برگزار نشد.
- در سپتامبر سال ۱۹۲۳ دومین کنگره‌ی بین‌المللی پلیس جنایی در شهر وین اتریش به مدت چهار روز برگزار شد. در این کنگره، رؤسای پلیس کشورهای مختلف؛ از جمله کشورهای اتریش، دانمارک، مصر، آلمان، فرانسه، یونان و مجارستان شرکت داشتند و درخصوص مسائل پلیسی و ضرورت ایجاد یک مجمع بین‌المللی بحث و تبادل نظر کردند. در جریان برگزاری این کنگره، کمیسیون بین‌المللی پلیس جنائی تأسیس و اساسنامه‌ی آن نوشته و قرارگاه مرکزی آن در شهر وین تعیین شد.
- در سال ۱۹۲۶ سومین کنگره‌ی بین‌المللی پلیس جنایی که بعدها به مجمع عمومی تغییر نام داد در برلین برگزار و از کشورهای عضو خواسته شد که به مسائل و مشکلات مواد مخدر پایان دهند. در سال ۱۹۳۰ با برگزاری چهارمین کنگره‌ی بین‌المللی پلیس جنایی قدم دیگری برداشته شد و ایجاد دفتر بین‌المللی مسائل مواد مخدر پیشنهاد گردید. هدف از تأسیس این دفتر، ثبت و نگهداری پرونده‌های قاچاق بین‌المللی مواد مخدر و همچنین تهیه‌ی عکس و اثر انگشت و مشخصات فردی قاچاقچیان مواد مخدر بود. اینترپل از اولین سال‌های تشکیل خود نقش تعیین‌کننده‌ای در مقابله با جرایم بین‌المللی مواد مخدر داشته و نظامی پویا برای جمع‌آوری و تبادل اطلاعات ضروری برای مبارزه‌ی بین‌المللی با قاچاق مواد مخدر ایجاد کرده است.

با شروع جنگ جهانی دوم زمینه برای فعالیت سازمان بین‌المللی جنایی میسر نبود؛ ولی بعد از پایان جنگ جهانی دوم، با ابتکار عمل و کوشش‌های رئیس پلیس بلژیک، کنفرانس بروکسل در

سال ۱۹۴۶ به صورت برگزار شد و از آن زمان فعالیت‌های کمیسیون بین‌المللی پلیس جنایی به صورت جدی سرگرفته شد. اساسنامه‌ی جدید مورد تصویب قرار گرفت و مقر آن به پاریس در کشور فرانسه انتقال داده شد. در این اجلاس، هفده کشور بلژیک، شیلی، چکسلواکی، دانمارک، مصر، فرانسه، ایران، لوکزامبورگ، هلند، نروژ، لهستان، پرتغال، سوئد، سوئیس، ترکیه، انگلستان و یوگسلاوی شرکت داشتند. علاوه بر این کشورها، یونان و ایالات متحده‌ی آمریکا نیز در سال ۱۹۴۶ عضویت خود را در کمیسیون بین‌المللی پلیس جنایی تجدید کردند. در سال ۱۹۴۷ عبارت اینترپل به‌عنوان نشانی مخفف سازمان مورد پذیرش دفاتر مرکزی کشورهای عضو قرار گرفت. در سال ۱۹۴۹ سازمان ملل متحد اساسنامه‌ی مشورتی کمیسیون بین‌المللی پلیس جنایی را به عنوان یک سازمان غیردولتی تضمین کرد و مقررات ارتباط راه دور پلیس پذیرفته شد.

در سال ۱۹۵۳ ایستگاه پخش رادیویی دایر شد. در اواخر سال ۱۹۵۵ این کمیسیون دارای پنجاه عضو بود. در سال ۱۹۵۶ نام سازمان از کمیسیون بین‌المللی پلیس جنایی به سازمان بین‌المللی پلیس جنایی تغییر یافت و اساسنامه‌ی آن مورد تجدید نظر قرار گرفت. در سال ۱۹۶۰ اجلاس عمومی برای اولین بار در خارج از اروپا تشکیل شد و سال‌ها بعد از آن، کنفرانس منطقه‌ای در آفریقا تشکیل جلسه داد. در سال ۱۹۶۷ ساختمان مرکزی آن در سنت کلود در کشور فرانسه گشایش یافت و در سال ۱۹۸۹ مقر سازمان اینترپل از سنت کلود به محل فعلی آن یعنی در لیون فرانسه انتقال یافت. ۴

۲-۱-۱-۲. اینترپل در ایران

کشور ما، ایران در سال ۱۹۲۳ میلادی (سال ۱۳۰۱ شمسی) به عضویت سازمان اینترپل درآمد دفتر سازمان در تهران واقع شده و سی و هفتمین جلسه اجلاس سراسری اینترپل، در سال ۱۳۴۷ در تهران برپا شد. فعالیت سازمان به صورت عملی از سال ۱۳۰۴ شروع شد. بعد از انقلاب و با یکی شدن شهربانی و کمیته انقلاب اسلامی و ژاندارمری، در سال ۱۳۷۱ اداره ی کل، تحت نظر معاونت تحقیق و کشف جرایم نیروهای انتظامی تشکیل یافته و از سال ۱۳۷۷ به امر

۴ - رنگریز، مرتضی، اینترپل و نقش آن در مقابله با جرائم سازمان‌یافته بین‌المللی با رویکرد مبارزه با قاچاق مواد مخدر، فصل‌نامه دانش انتظامی سمنان / سال چهارم / شماره هجدهم / زمستان ۱۳۹۴ ص ۱۳۰

مسوول ناجا ، تبدیل به اداره ای مستقل متشکل از چهار اداره و چهار دایره ی مستقل شد که هم اکنون هم ، تنها راه ارتباطی نهادهای قضایی و انتظامی در داخل و خارج از کشور می باشد . از جمله برجسته ترین فعالیت های پلیس بین الملل کشورمان می توان به مبارزه با مواد مخدر اشاره کرد و در راستای این هدف ، جلسه هایی جهت مبارزه با مواد مخدر هر چند سال ، یک بار، به میزبانی یکی از کشورهایی که عضو سازمان است ، برگزار می گردد . در سال ۱۳۷۳ که جلسه ی سازمان با حضور چهل و سه کشور و یازده سازمان بین المللی در تهران برگزار شد، برترین نشان پلیس بین الملل بابت عملکرد ایران در رابطه با موضوع مبارزه با مواد مخدر به ایران داده شد.۵

۳-۱-۱-۲. پلیس بین الملل ناجا

پلیس بین الملل نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران یا همان پلیس بین المللی ناجا، یکی از سازمانهای تحت مدیریت نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران می باشد که در رابطه با مسایل پلیسی در سطح بین المللی فعالیت دارد. از جمله وظایف آن می توان به موارد ذیل اشاره نمود:

گزارش دادن جرایم خارجی که در ایران مرتکب جرم شده اند، به کشور متبوع مرتکب جرم در ایران.

مبادله ی اطلاعات امنیتی از طریق دبیرخانه ی مرکزی سازمان بین المللی پلیس جنایی و همچنین اینترپل سایر کشورها در تمامی امور راجع به وظایف پلیس و مأموریت های انتظامی.

همکاری با اینترپل و پلیس بین الملل سایر کشورها در رابطه با جرایم سازمان یافته ی بین المللی.

ردیابی و پیگیری جرم های واقع شده در چند کشور که با منافع ایران هم، تعارض داشته باشد.

صادر کردن گواهی عدم سوپیشینه به زبان انگلیسی برای ایرانی هایی که مقیم کشورهای خارجی هستند.

استعلام سابقه ی جرایم خارجی ها ، در صورتی که نهادهای قضایی و پلیسی از کشورهای دیگر ، تقاضا کرده باشند.

انجام اقدامات لازم جهت پیدا کردن گمشده های ایرانی در خارج از کشور و یافتن خارجی هایی که در ایران مفقود شده اند .

فراهم آوردن مقدمات شرکت نماینده های ناجا در کنفرانس و همایش های بین المللی .

ایجاد ارتباط با مسوول های قضایی در مورد استرداد و تحویل دادن مجرمان .

تعقیب و پیگیری جرایم اشخاص ایرانی در خارج از کشور .

اعلام نمودن لیست آثار فرهنگی و هنری به سرقت رفته و مفقود شده از ایران، به دیگر کشورها و انجام عملیات جهت یافتن آنها.

جهت اخذ اطلاعات بیشتر ازوظایف و اختیارات پلیس اینترپل وهمچنین نحوه تعقیب و پیگیری پرونده درپلیس اینترپل ناجا، می توانید به وبسایت پلیس بین الملل ناجا، مراجعه نمایید. و فصل نامه علمی ترویجی مطالعات بین المللی پلیس.۶

۳-۱. سازمان بین المللی پلیس جنایی (اینترپل)

۳-۱-۱. هدف از تشکیل سازمان بین المللی پلیس جنایی (اینترپل)

این سازمان با هدف همکاری بین پلیس های کشورهایی که عضو سازمان هستند و ایجاد هماهنگی میان مراجع قضایی در میان کشورهایی که به عضویت آن درآمده اند ، تشکیل یافته است و زبان های رسمی سازمان شامل زبان انگلیسی ، زبان فرانسوی ، زبان عربی و زبان اسپانیولی می باشد.

از عمده ترین موضوعاتی که اینترپل پیگیر آن می باشد می توان به امنیت عمومی ، تروریسم و وحشت افکنی ، جنایت هایی که به صورت سازمان یافته انجام می شوند ، جنایت های جنگی ، پولشویی ، جرایم مربوط به مالکیت فکری ، قاچاق اسلحه و مواد مخدر ، جرایم رایانه ای و تعقیب و دستگیری این گونه مجرمین در سطح بین المللی و استرداد مجرمین و امثال آن اشاره کرد.

۱-۱-۳. قسمت های مختلف سازمان (اینترپل)

- ۱- مجمع عمومی: عالی ترین مقام اینترپل که از نمایندگان پلیسی و حقوقی معرفی شده توسط کشور های عضو تشکیل شده است.
- ۲- کمیته اجرایی: از اجزای اصلی سازمان که نظارت بر حسن اجرای تصمیمات مجمع عمومی، تهیه برنامه و دستور جلسات مجمع و نظارت بر وظایف دبیر خانه کل را دارند
- ۳- دبیرخانه کل: واحد دائمی سازمان است که رئیس آن با پیشنهاد کمیته اجرایی و تصویب مجمع عمومی برای مدت ۵ سال به عنوان دبیر کل انتخاب می شود
- ۴- هسته مشاورین: به انتخاب کمیته اجرایی و با تصویب مجمع عمومی از بین اشخاص دارای معروفیت جهانی در امور حقوقی و پلیسی عده ای به مدت ۳ سال به عنوان مشاور سازمان انتخاب می شوند
- ۵- دفاتر ملی مرکزی: در انجام وظایف سازمان سه عامل ۱- تنوع ساختار های حقوقی ۲- ساختار های مختلفی که بر سازمان های پلیسی حاکم است ۳- گوناگونی زبان های گفتاری و نوشتاری مانع هستند. که به منظور رفع این موانع و برای گسترش همکاری ها دفاتر ملی مرکزی شکل گرفتند که به صورت یک پل ارتباطی بین کشور های عضو و دبیرخانه عمل می کنند

۲-۱-۳. وظایف سازمان (اینترپل)

- انجام تمامی وظایف و اعمال اختیارات پلیس در سراسر جهان .
- جمع آوری و تدوین بانک اطلاعاتی حاصله از اطلاعاتی که از کشورهای عضو در تمام زمینه ها از قبیل لیست مجرمان بین المللی، اموال فرهنگی به سرقت رفته ، و

- برگزار نمودن گردهمایی و کنفرانسهای بین المللی در رابطه با مسائل تخصصی پلیسی و جنایی در سطح بین الملل.
 - جمع آوری و صادر نمودن گزارش های چاپی تخصصی در رابطه با جرم های بین المللی .
 - رایزنی با مرجع های قضایی کشورها در مورد مجرمینی که به دیگر کشورها متواری شده اند .
 - بازگرداندن واسترداد مجرمین .
 - جلوگیری و یافتن سرقت ها ، مانند سرقت آثار هنری در سطح بین الملل.
 - مبارزه با کشت، تولید و قاچاق کردن مواد مخدر و راههای ترانزیتی .
 - یافتن موارد مربوط به اسکناس های جعلی .
 - انجام عملیات جهت پیدا کردن گمشده های بین المللی .
 - کشف هویت جسدهای یافت شده .
 - صدور گواهی ترخیص کالا از گمرک برای اتباع ایرانی مقیم خارج از کشور .
 - تعقیب مجرمین در سطح بین المللی .
 - یافتن افراد گمشده ای که خانواده های آنها از پلیس اینترپل، درخواست کمک نموده اند.
 - سازماندهی و میزبانی جلسات تخصصی منطقه ای و بین المللی و کنفرانس های مربوط به سازمان اینترپل در سطح جهانی.
 - برقرای ارتباطات سریع و تسهیل آن میان کشورهای عضو اینترپل.
 - مهیا ساختن شرایط مسافرت افسرهای تحقیق که مشغول رسیدگی به پرونده های مطروحه ، به کشوری که متهم و یا متهمین به آن کشورها گریخته اند
 - سایر مواردی که موضوع رسیدگی مراجع انتظامی داخل کشور هستند و با مسایل خارجی مرتبط هستند.
- خلاصه ی این وظایف را می توان اینگونه بیان کرد : ارائه خدمات، جهت ایجاد ارتباطات ایمن شده برای پلیس، تهیه و ارائه ی اطلاعات جامع عملیاتی و ایجاد پایگاه اطلاع رسانی برای پلیس ، پشتیبانی و حمایت اقدامات و عملیات پلیس، آموزش و توانمند ساختن کشورهای که به عضویت سازمان اینترپل درآمده اند در رابطه با رویارویی با جرم های فراملی از قبیل تبادل علم

و تجربیات مفید مرتبط با امور پلیسی و معین نمودن استاندارد جهانی و همچنین ایجاد هماهنگی میان ارگانها و نهادهای مربوطه.^۷

۳-۱-۱-۳. اینترپل در ایران

کشور ما، ایران در سال ۱۹۲۳ میلادی (سال ۱۳۰۱ شمسی) به عضویت سازمان اینترپل درآمد دفتر سازمان در تهران واقع شده و سی و هفتمین جلسه اجلاس سراسری اینترپل، در سال ۱۳۴۷ در تهران برپا شد. فعالیت سازمان به صورت عملی از سال ۱۳۰۴ شروع شد. بعد از انقلاب و با یکی شدن شهربانی و کمیته انقلاب اسلامی و ژاندارمری، در سال ۱۳۷۱ اداره ی کل، تحت نظر معاونت تحقیق و کشف جرایم نیروهای انتظامی تشکیل یافته و از سال ۱۳۷۷ به امر مسوول ناجا، تبدیل به اداره ای مستقل متشکل از چهار اداره و چهار دایره ی مستقل شد که هم اکنون هم، تنها راه ارتباطی نهادهای قضایی و انتظامی در داخل و خارج از کشور می باشد. از جمله برجسته ترین فعالیت های پلیس بین الملل کشورمان می توان به مبارزه با مواد مخدر اشاره کرد و در راستای این هدف، جلسه هایی جهت مبارزه با مواد مخدر هر چند سال، یک بار، به میزبانی یکی از کشورهای که عضو سازمان است، برگزار می گردد. در سال ۱۳۷۳ که جلسه ی سازمان با حضور چهل و سه کشور و یازده سازمان بین المللی در تهران برگزار شد، برترین نشان پلیس بین الملل بابت عملکرد ایران در رابطه با موضوع مبارزه با مواد مخدر به ایران داده شد.^۸

۴-۱. معاضدت های حقوقی و پلیسی

معاذت های حقوقی و پلیسی از اهم تدابیر عمومی اینترپل برای مبارزه با جرایم فرا ملی (سازمان یافته و غیر سازمان یافته) می باشد که در اینجا به تک تک آن اشاره می کنیم

^۷ - میرزایی، محمد و مسعودی، عباس، نقش سازمان پلیس بین الملل (اینترپل) در مقابله با جرایم فرا ملی، نشر کمال الملک، ۱۳۹۰ ص ۳ الی ۷

^۸ - رنگریز، مرتضی، اینترپل و نقش آن در مقابله با جرائم سازمان یافته بین المللی با رویکرد مبارزه با قاچاق مواد مخدر، فصلنامه دانش انتظامی سمنان / سال چهارم / شماره هجدهم / زمستان ۱۳۹۴ ص ۱۳۰ به بعد

۱-۱-۴. معاضدت های پلیسی

هرچند که معاضدات پلیسی زیر مجموعه ای از معاضدت های حقوقی هستند ولی با توجه به اینکه معاضدت های حقوقی اکثرا بین مقامات حقوقی و همراه با دستورات قضایی، از طریق دیپلماتیک انجام می گیرد و معاضدت های پلیسی از نمونه های مهم معاضدات و همکاری های بین المللی در مراحل مختلف کشف، تعقیب و دستگیری مجرمین و ... می باشد همانگونه که معاضدات حقوقی دارای اهمیت فراوانی است انجام معاضدات پلیسی نیز کمک موثری در اجرای سریع و دقیق عدالت خواهد کرد و در واقع زیر بنای انجام معاضدت های حقوقی نیز می باشد

۱-۱-۱-۴. ضرورت انجام معاضدت های پلیسی در اسناد بین المللی

ماده ۲۷ کنوانسیون سازمان ملل علیه جرایم سازمان یافته فراملی و ماده ۱۴ کنوانسیون ضد فساد (سازمان ملل) در خصوص ضرورت مبادله اطلاعات که از موارد مهم همکاری های پلیسی محسوب می شود و ماده ۳۱ اساسنامه اینترپل با تاکید بر اهمیت انجام معاضدات پلیسی بیان می دارد به منظور رسیدن به اهداف نهایی سازمان نیاز دائمی به همکاری های وسیع در امور پلیسی با اعضای خود بر اساس امکانات و قوانین داخلی کشورها ضروری است. معاضدت های پلیسی اصول و مصادیقی دارد که مختصرا به آنها اشاره می کنم:

۱-۱-۲-۴. اصول و اهداف معاضدت های پلیسی

- ۱- احترام به حاکمیت ملی
- ۲- رعایت حقوق بشر
- ۳- پیشگیری از جرایم و اجرای قوانین جزایی
- ۴- برخورداری از حقوق یکسان
- ۵- انعطاف پذیری و جهان شمولی

۱-۱-۳-۴. مصادیق معاضدت های پلیسی اینترپل

الف) تشخیص هویت :

- سیستم تشخیص هویت اینترپل در واقع دو مسئولیت مهم بر عهده دارد
- ۱- شناسایی مجرمینی که از هویت جعلی استفاده می کنند

۲- شناسایی اجسادى که هنوز شناسایی نشده اند

ب) سجل کیفری مجرمان

در این مرکز موارد ذیل به تفکیک حفظ و نگهداری می شود

۱- ثبت و حفظ سابقه کامپیوتری از اسامی مجرمین و اسامی مستعار آنان

۲- حفظ سابقه کامپیوتری از اشیاء و اسناد گمشده یا مسروقه

۳- حفظ سابقه کامپیوتری از جنایات و تقسیم بندی آنها

۴- مجموعه کامل از آثار انگشت، DNA، سوابق مجرمان و عکس های آنان

ج) مبادله اطلاعات

مبادله سریع و به موقع اطلاعات در عصر معروف نقش بسیار مهمی در همه زمینه ها به

خصوص مسائل حقوقی و پلیسی ایفاء می کند

د) تشکیل واحد هوشمند آنالیز

ه) شناسایی قربانیان و حمایت از بزه دیدگان .

۲-۱-۴. معاضدت های حقوقی

معاضدت های حقوقی مجموعه امکاناتی است که از آن طریق، قوای عمومی یا نهادی قضایی، انتظامی ظرفیت های خود را به منظور تحقیق، تعقیب، محاکمه و اجرای کیفر در اختیار دولت متقاضی می نهد.

معاضدت های حقوقی ضرورت و مصادیقی دارد که مختصرا به آنها اشاره می کنم:

۲-۱-۴-۱. ضرورت و مصادیق :

۲-۱-۴-۱-۱. ضرورت انجام معاضدت های حقوقی :

جهانی شدن و گسترش علوم ارتباطی همچنان که فرصت رشد مناسبات و همکاری های سازنده میان کشورها را فراهم کرده است باعث تحولات عمیقی در ماهیت پدیده مجرمانه شده است تا جایی که نرخ کمی و سطح کیفی ارتکاب انواع جرائم را با افزایش چشم گیری روبه رو نموده است. بارزترین نمونه قابل اشاره در تایید مطلب فوق در عصر حاضر، به وجود آمدن جرائمی است که در فضای سایبر ارتکاب یافته و به جرائم اینترنتی نیز معروف شده اند .

۲-۲-۱-۴. مصادیق معاضدت‌ها حقوقی

معاضدت‌های حقوقی دارای مصادیق فراوانی می‌باشد که با توجه به اهمیت موضوع به شرح ذیل درباره آنها بحث می‌کنیم.

۲-۱-۴-۱-۲. استرداد

استرداد اصل تساوی افراد در برابر قانون و لزوم اجرای عدالت در هر شرایطی مستلزم آن است که از فرار مجرمان به خصوص در سطح فراملی جلوگیری شود و این روش نیز در حقوق بین الملل به عنوان روشی موثر جهت تضمین اجرای عدالت مورد تاکید می‌باشد. استرداد در لغت به معنی بازگرداندن و مسترد نمودن است در حقوق بین الملل استرداد عبارت است از آیینی که کشور متقاضی که جرم در آنجا واقع شده است را مجازمی کند تا تسلیم مجرمی را که در خاک کشور طرف تقاضا مامن گزیده را خواستار گردد.

فرایند استرداد، وفق معاهدات بین المللی در دادگاه‌ها و محاکم ملی کشور متقاضی محاکمه، انجام می‌گیرد.^۹

از منظر سازمان پلیس بین الملل جنایی (استرداد پروسه ای) است که دولت مورد تقاضا را مجاز می‌کند تا شخص مجرم یا متهم را که در حوزه آن کشور مامن گزیده است را به کشور متقاضی به منظور محاکمه یا اجرای حکم جزایی تحویل می‌دهد.

قواعد شکلی استرداد

از لحاظ شکلی بر آیین استرداد قواعدی حاکم است که جزئیات آن بر اساس منابع قانونی استرداد مورد توافق کشورها که شامل اصل عمل متقابل، قوانین داخلی کشورها، معاهدات و کنوانسیون‌های بین المللی و منطقه ای است مشخص می‌شود

^۹ - نامیان، پیمان و ایازی، رضا، واکنش به جرایم بین المللی، نوشته جف گیلبرت، انتشارات سازمان عقیدتی سیاسی ناجا، چاپ اول ۱۳۹۱، ص ۲۰

۲-۲-۲-۱-۴. اخذ شهادت یا توضیحات از اشخاص

شهادت در لغت به معنی حضور و معاینه و اطلاع است و شاهد کسی است که بر امری شهادت می دهد خواه ادای شهادت کرده باشد یا تحمل شهادت، یعنی امری را احساس و یا از آن اطلاع پیدا کرده باشد. این نوع معاضدت با توجه به این که از ادله های مهم اثباتی است و در سیستم های حقوقی به اجرا عدالت کمک فراوانی می کند در اسناد مختلف بین المللی به طور مکرر مورد تاکید قرار گرفته است.

۳-۲-۲-۱-۴. تامین اطلاعات و اسناد

در اصطلاح آیین دادرسی کیفری تامین دلیل، صورت برداری دادگاه به تقاضای ذینفع از دلایل اثباتی قبل از نیاز به اثبات به منظور حفظ آن از زوال است با توجه به اهمیت تامین اطلاعات، دلایل و اسناد معتبر در اثبات جرائم و اجرای عدالت این نوع معاضدت در فرایند دادرسی بسیار مهم و تاثیرگذار می باشد.

۴-۲-۲-۱-۴. اجرای احکام اجرایی و انتقال محکومین به حبس

اجرای سریع احکام جزایی به خصوص در محلهای ارتکاب جرم و با توجه به اثرگذاری وسیع جرائم فراملی بر افکار عمومی جامعه، علاوه بر بازدارندگی و جنبه پیشگیرانه، موجب تشفی خاطر بازدارندگان و عبرت وارعب سایر مجرمان خواهد گردید. بدین منظور تمام نهادهای حقوقی و پلیسی موثر در این خصوص می بایست زمینه های این نوع معاضدت را فراهم کرده و سعی کنند با استفاده از روشهای جدید و سریع، احکام جزایی را به اجرا درآورند.

- سایر معاضدت ها
- بازرسی اشیاء و اماکن
- ابلاغ اوراق قضایی
- تشخیص منشاء و رد یابی اموال، ابزار و ضبط و مصادره آنها در مقام اثبات جرم

موانع استرداد

الف) قاعده عدم تسلیم تبعه

- ب) جرایم سیاسی
- ج) جرایم نظامی
- د) امر مختوم کیفری
- ه) مرور زمان
- و) جرایم کم اهمیت

۳-۱-۴. نقش اینترپل در انجام معاضدات های حقوقی

اینترپل در انجام معاضدات حقوقی بخصوص انجام استرداد که با آزادی های شخصی افراد رابطه مستقیم دارد نقش مهمی را ایفاء می کند. سرعت، دقت و امنیت سه عامل اساسی در انجام معاضدات حقوقی است و تضمین کننده امول حقوق بشر و اجرای بهتر عدالت خواهد بود. امکانات و ظرفیت های اینترپل نیز زمینه تامین هر چه بهتر این سه فاکتور را فراهم می آورد .

۱-۳-۱-۴. نقش اینترپل در انجام معاضدات حقوقی در پرتو اسناد بین المللی

کشورهای جهان با آگاهی از امکانات و ظرفیت های این سازمان به نقش مهم آن در انجام معاضدات حقوقی در کنوانسیون های مختلف بین المللی اشاره کرده اند و بیشتر به نقش محوری انتقال درخواست ها و مبادله اطلاعات بخصوص در مواقع ضروری پرداخته اند هر چند که به جزئیات بحث وارد نشده اند در ذیل به چند کنوانسیون مهم اشاره می شود :

۱-۳-۱-۱-۴. کنوانسیون های سازمان ملل

- کنوانسیون سازمان ملل علیه قاچاق مواد مخدر.
- پیش نویس کنوانسیون بین المللی منع حمایت مالی از تروریسم

۲-۳-۱-۴. کنوانسیون های به تصویب رسیده کشورهای عضو اتحادیه اروپا

- کنوانسیون تشکیل یوروپل

^{۱۰} - کریمی، انوشیروان، نقش اینترپل در انجام معاضدات حقوقی و پلیسی در راستای استرداد مجرمین، فصل نامه علمی ترویجی مطالعات بین المللی پلیس سال دوم، شماره ۶، تابستان ۱۳۹۰، ص ۹

• کنوانسیون اروپایی انتقال دادرسی در مسائل جزایی

۳-۱-۳-۱-۴. اینترپل و استرداد مجرمین

با توجه به اهمیت استرداد در انواع معاضدات حقوقی در این قسمت اشاره ای گذرا به نقش اینترپل در انجام استرداد مجرمین می گردد. الگوی سازمان ملل برای استرداد در بند یک از ماده ۹ چنین مقرر میدارد: در موارد مقتضی و ضروری ممکن است که دولت متقاضی از کشورهای متقاضی عنه تقاضا بازداشت شخص مورد نظر را قبل از ارسال درخواست ها داشته باشد تا زمان لازم برای انتقال درخواست، باعث فرار شخص مورد نظر نشود. درخواست های استرداد نیز ممکن است به وسیله پست، تلگراف یا از طریق پلیس بین الملل جنایی ارسال گردد.

از وظایف اصلی اینترپل در استرداد این است که دفاتر ملی مرکزی و دبیرخانه کل باید مقدمات استرداد را فراهم کرده و سپس به شناسایی، تعقیب و دستگیری افراد مورد تقاضا پرداخته شود.

می توان حالت های ذیل را برای استرداد مجرمان در نظر گرفت:

۳-۱-۴-۱-۳-۱. مشخص بودن محل حضور شخص

در این حالت می بایست احکام و اسناد و مدارک صادره از مقامات قضایی از لحاظ شکلی براساس آنچه که در توافقات چند جانبه یا کنوانسیون های بین المللی یا معاملات متقابل تصریح شده درآینده و پس از آن درخواست ها از طریق دفاتر ملی مرکزی مستقر در کشورها عضو و دبیرخانه کل به کشور متقاضی عنه فرستاده و استرداد پس از هماهنگی با پلیس کشورهای مسیر انتقال صورت می گیرد.

۳-۱-۴-۱-۳-۱. مشخص نبودن محل حضور شخص

این حالت ۵ مرحله را شامل می شود :

مرحله اول: اعلام مشخصه ها هویتی از جمله عکس، آثار انگشت، مدارک و احکام بازداشت از طریق دفاتر ملی مرکزی کشور متقاضی به دبیرخانه کل

مرحله دوم: بررسی مسئله در خصوص این که موضوع فاقد جنبه سیاسی، مذهبی، نژاد و نظامی باشد که این بررسی توسط دبیرخانه کل و نمایندگان کشورها متقاضی و متقاضی عنه صورت می گیرد.

مرحله سوم: انتشار و پخش وائندهای قرمز که مربوط به کسانی است که می بایست دستگیر شوند و به کشور درخواست کننده مسترد گردند

مرحله چهارم: بعد از انتشار وائند مربوطه دفاتر ملی مرکزی از طریق هماهنگی با مبادی ورودی و خروجی و انجام چک های شناسایی محسوس و غیرمحسوس به جستجوی فرد مورد نظر پرداخته و در صورت لزوم با هماهنگی مقامات قضایی دستور توقیف یا ممنوع الخروج بودن فرد صادر خواهد شد.

مرحله پنجم: ایجاد هماهنگی برای اعزام افسران تحقیق: گاهی استرداد با توجه به قراردادهای دو جانبه انجام می پذیرد ولی گاهی به منظور مشخص شدن موضوع و آشکار شدن جوانب مختلف پرونده و یا به جهت کشف و متلاشی نمودن یک باند به طور کامل، حضور افسران تحقیق در کشور دیگر ضرورت پیدا می کند. اینترپل از طریق دفاتر ملی مرکزی هماهنگی های لازم را برای اعزام افسران تحقیق با مقامات قضایی و پلیسی کشورهای میزبان به عمل آورده و به منظور جلوگیری از تداخل کار زمینه های مسافرت آنها را فراهم می کند. ۱۱

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

۱۱ - میرزایی، محمد و مسعودی، عباس، نقش سازمان پلیس بین الملل (اینترپل) در مقابله با جرایم فرا ملی، نشر کمال الملک، ۱۳۹۰ ص ۱۰ الی ۴۵

نتیجه :

هرچند که معاضدات پلیسی زیر مجموعه ای از معاضدت های حقوقی هستند ولی با توجه به اینکه معاضدت های حقوقی اکثرا بین مقامات حقوقی و همراه با دستورات قضایی، از طریق دیپلماتیک انجام می گیرد و معاضدت های پلیسی از نمونه های مهم معاضدات و همکاری های بین المللی در مراحل مختلف کشف ، تعقیب و دستگیری مجرمین و ... می باشد همانگونه که معاضدات حقوقی دارای اهمیت فراوانی است انجام معاضدات پلیسی نیز کمک موثری در اجرای سریع و دقیق عدالت خواهد کرد و در واقع زیر بنای انجام معاضدت های حقوقی نیز می باشد. اینترپل در انجام معاضدات حقوقی بخصوص انجام استرداد که با آزادی های شخصی افراد رابطه مستقیم دارد نقش مهمی را ایفاء می کند. سرعت، دقت و امنیت سه عامل اساسی در انجام معاضدات حقوقی است و تضمین کننده امور حقوق بشر و اجرای بهتر عدالت خواهد بود در آخر نتیجه می گیریم که تنها راه رسیدن و دستگیر کردن مجرمان و افراد فراری از طریق پلیس بین الملل بوده راه ارتباطی با پلیس سایر کشور های عضو اینترپل می باشد و تمامی همکاری ها و توافقات باید از طریق اینترپل صورت گیرد.

منابع و مأخذ

- ۱- الماسی، نجاتعلی، تعارض قوانین، مرکز نشر دانشگاهی چاپ بیست و دوم ۱۳۹۱
- ۲- ایازی، رضا، شخصیت حقوقی بین المللی اینترپل، فصل نامه علمی ترویجی مطالعات بین المللی پلیس، سال دوم، شماره ۶، تابستان ۱۳۹۰
- ۳- رنگریز، مرتضی، اینترپل و نقش آن در مقابله با جرائم سازمان یافته بین المللی با رویکرد مبارزه با قاچاق مواد مخدر، فصل نامه دانش انتظامی سمنان / سال چهارم / شماره هجدهم / زمستان ۱۳۹۴
- ۴- کریمی، انوشیروان، نقش اینترپل در انجام معاضدات حقوقی و پلیسی در راستای استرداد مجرمین، فصل نامه علمی ترویجی مطالعات بین المللی پلیس سال دوم، شماره ۶، تابستان ۱۳۹۰
- ۵- میرزایی، محمد و مسعودی، عباس، نقش سازمان پلیس بین الملل (اینترپل) در مقابله با جرایم فراملی، نشر کمال الملک، ۱۳۹۰
- ۶- مهری، محمد رضا، مقالات کیفی، [سایت https://mehrilaw.com/category/articles](https://mehrilaw.com/category/articles)
- ۷- نمامیان، پیمان و ایازی، رضا، واکنش به جرایم بین المللی، نوشته جف گیلبرت، انتشارات سازمان عقیدتی سیاسی ناجا، چاپ اول ۱۳۹۱